

פרשת כי תצא – ראשון

^(א) כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־
אֹיְבֶיךָ וּנְתָנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בִּידֶךָ וּשְׁבִית שְׁבוּיָיו:

רש"י א פי תצא למלחמה. במלחמת הרשות הכתוב מדבר שבמלחמת ארץ ישראל אין לומר ושביית שביו שהרי כבר נאמר בשבעה אומות לא תחיה כל נשמה: ושביית שביו. לרבות כנענים שבתוכה ואע"פ שהן מז' אומות:

^(אא) וּרְאִיתָ בַּשְּׁבִיָּה אִשָּׁת
יִפְתָּתָאָר וַחֲשַׁקְתָּ בָּהּ
וּלְקַחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה:

רש"י א אשת. אפלו אשת איש ולקחת לך לאשה: לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באסור אבל אם נשאה סופו להיות שונאה שנאמר אחריו כי תהיין לאיש וגו' וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה לךך נסמכו פרשיות הללו

^(אב) וַהֲבֵאתָה אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ
וּגְלַחְתָּ אֶת־רַאשֶׁהָ וְעִשְׂתָּהּ
אֶת־צַפְרָנֶיהָ:

רש"י א ועשתה את צפרניה. תגדלם כדי שתתנול:

^(אג) וַהֲסִירָהּ אֶת־שְׁמֹלֶת
שְׁבִיָּהּ מֵעַלֶּיהָ וַיֵּשְׁבָה
בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת־אֲבִיהָ
וְאֶת־אִמָּהּ יֵרַח יָמִים וְאַחֵר
כֵּן תָּבוֹא אֲלֶיהָ וּבַעֲלֹתָהּ
וְהִיתָה לָךְ לְאִשָּׁה:

רש"י א וַהֲסִירָהּ אֶת־שְׁמֹלֶת שְׁבִיָּהּ. לפי שהם נאים שעובדי כוכבים בנותיהם מתקשטות במלחמה בשביל להזנות אחרים עמהם: וישבה בביתך. בבית שמשמש בו נכנס ונתקל בה יוצא ונתקל בה רואה בבכיתה רואה בנוולה כדי שתתגנה עליו: ובכתה את אביה. כל כך למה כדי שתהא בת ישראל שמחה וזו עצבה בת ישראל מתקשטת וזו מתנולת:

^(אד) וְהָיָה אִם־לֹא חֲפָצָתָ בָּהּ
וּשְׁלַחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר
לֹא־תִמְכְּרָנָה בַּכֶּסֶף לֹא־
תִתַּעַמַּר בָּהּ תַּחַת אִשָּׁר
עֲנִיתָה: ׀

רש"י א וְהָיָה אִם־לֹא חֲפָצָתָ בָּהּ. הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה: לא תתעמר בה. לא תשתמש בה. בלשון פרסי קורין לעבדות ושמוש: עימרא. מיסודו של רבי משה הדרשן למדתי כן:

^(אה) כִּי־תִהְיֶיךָ לְאִישׁ שְׁתִּי
נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה
וְהָאֶחָת שְׂנוּאָה וַיִּלְדוּ־לָוּ
בָּנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה
וְהָיָה הַבֵּן הַבָּכֹר לְשִׁנְיָאָה:

טו ארי יהוין לגבר תרתין נשין, חדא רחומתא וחדא סנואתא, ליה בנין, רחומתא וסנואתא; ויהי ברא בכרא, לסניאתא.

^(אז) וְהָיָה בַּיּוֹם הַנִּחְיָלוֹ
אֶת־בָּנָיו אֶת אֲשֶׁר־יְהִיה
לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת־
בֶּן־הָאֲהוּבָה עַל־פְּנֵי בֶן־
הַשְּׂנוּאָה הַבָּכֹר:

טז ויהי, ביומא דניחסין לבנוהי, ית דיהי, ליה לית ליה רשו, לבכרא ית בר רחומתא, על אפי בר סנואתא, בכרא.

^(אזא) כִּי אֲרִי יָת בְּכָרָא בֶר
סְנוּאָתָא יִפְרִישׁ, לְמַתָּן
לִיה תְּרִין חוֹלְקִין, כָּל
דִּישְׁתַּכַּח, לִיה: אָרִי
הוּא רִישׁ תְּקִפִּיה, לִיה
חֲזִיא בְּכִירוּתָא.

רש"י א פי שנים. כנגד שני אחים: בכל אשר ימצא לו. מכאן שאין הבכור נוטל פי שנים בראוי לבא לאחר מיתת האב כבמוחזק:

^(אזב) כִּי־יְהִיָּה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר
וּמוֹרָה אֵינָנו שֹׁמֵעַ בְּקוֹל
אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ
וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם:

רש"י א סורר. סר מן הדרך: ומורה. מסרב בדברי אביו לשון ממרים: ויסרו אותו. מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. בן סורר ומורה אינו חייב עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג זין שנאמר זולל וסובא ונאמר אל תהי בסובאי זין בזוללי בשר למו. ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו הגיעה תורה לסוף דעתו סוף שמכלה ממון אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם הבריות

^(אזג) וַתִּפְּשׁוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ
וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ
וְאֶל־שַׁעַר מִקְדָּמוֹ:

יט וייחדון ביה, אבוהי ואמיה; ויפקון יתיה לקדם סבי קרתייה, ולתרע בית דין אתרייה.

^(אזד) וְאִמְרוּ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּגִנּוּ
זֶה סוֹרֵר וּמוֹרָה אֵינָנו שֹׁמֵעַ
בְּקוֹלָנוּ זוֹלֵל וְסוֹבָא:

כא וירגמוניה כל אנשי קרתייה באבניא, וימות, ותפלי עביד דביש, מבינך; וכל ישראל, ישמעון וידחלון.

רש"י א וכל ישראל ישמעו ויראו: מכאן שצריך הכרזה בב"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה: